

לבנון אחרי יוניפי"ל: ברוך שפטרנו, לא "ואקום" ביטחוני

אסף אוריון | גיליון 2138 | 11 במאי 2026

לאחר תום מנדט יוניפי"ל בלבנון, בין שהאו"ם ואירופה יסכימו להתיישר עם מנגנון מצומצם בהובלת ארצות הברית ובין שיתעקשו על משימות עצמאיות, על וושינגטון וירושלים להכיל ולתאם מקרוב כל מעורבות חיצונית שם. זאת במטרה להבטיח את מימוש תכלית הליבה: פירוק חזבאללה מנשקו.

כאשר יסתיים מנדט "כוח האו"ם הזמני בלבנון" (יוניפי"ל) בסוף השנה, בעוד ישראל וחזבאללה נלחמים, הארגון ממשיך לאיים על ממשלת לבנון ומשא ומתן דיפלומטי חסר תקדים מתנהל בין ירושלים לביירות, ספק אם נסיגתו הסופית של יוניפי"ל תיצור "ואקום ביטחוני" שממנו חוששים גורמים מסוימים. אפקטיביות הכוח מפוקפקת כבר עשורים ומנגנון "מינילטרלי" (רב-צדדי מצומצם) בעל יכולות טובות יותר כבר פועל בשטח. עם זאת, הנסיבות הנוכחיות בלבנון יוצרות הזדמנות חשובה לסנכרן את המאמצים הבינלאומיים מול אתגר הביטחון המרכזי שם והמכשול העיקרי לשלום ישראל-לבנון: הנשק של חזבאללה.

סוף דרכו של יוניפי"ל

באוגוסט האחרון אימצה מועצת הביטחון של האו"ם את [החלטה 2790 \(2025\)](#), המאריכה את מנדט יוניפי"ל בפעם האחרונה. עם פקיעתו ב-31 בדצמבר 2026, הכוח נדרש לצמצם נוכחות ולעזוב בתוך שנה. בינתיים, ההחלטה העניקה למזכ"ל האו"ם שהות עד ה-1 ביוני השנה לבחון אפשרויות שונות ליישום [החלטה 1701 \(משנת 2006\)](#) לאחר נסיגת הכוח, כולל סיוע של האו"ם בענייני ביטחון, ניטור "הקו הכחול", ופריסת צבא לבנון (צל"ב) מדרום לנהר הליטאני. גורמים במטה האו"ם החלו במיפוי אפשרויות אלו, וכך גם מדינות אירופיות, המבקשות להשאיר את כוחותיהן הצבאיים בלבנון לאחר פירוק יוניפי"ל.

אולם במארס האחרון, חזבאללה חידש את התקפותיו נגד ישראל עם פרוץ המלחמה מול איראן, מה שהוביל לשתי התפתחויות שישפיעו בהכרח על קבלת ההחלטות הבינלאומית: צה"ל הכריז על שליטה ביטחונית עד נהר הליטאני והקים אזור ביטחון בעומק עשרה קילומטרים מעבר לקו הכחול. וב-14 באפריל, מזכיר המדינה מרקו רוביו אירח בווינגטון שיחות בין שגרירי לבנון וישראל, שהובילו [להסכם הפסקת אש לעשרה ימים](#) (שהוארך מאז) ולמאמצים משותפים לקידום תנאים לשלום. בינתיים, הלחימה בין חזבאללה לישראל נמשכת.

אילו משימות של יוניפי"ל נדרש להמשיך?

החלטה 1701 הטילה על יוניפי"ל לנטר את הפסקת האש של 2006, לתאם בין הצדדים, לסייע בצרכים הומניטריים ולעזור לצבא לבנון להיפרס בדרום המדינה כדי לכונן אזור נקי מנשק מיליציות. מאז שהוחלט על סיום המנדט, הועלו חששות מ"ואקום ביטחוני". אולם הנוכחות המנופחת של יוניפי"ל [מעולם לא תורגמה](#) לאפקטיביות בשטח, ולכן מעט מאוד (אם בכלל) יאבד עם נסיגתו. בפרפרזה היסטורית, "רכב שמירת שלום ריק יעזוב את לבנון, ומתוכו ייצא יוניפי"ל".

תפקידו החשוב ביותר של יוניפי"ל – קישור ותיאום יעיל בין הצדדים – כבר מתקיים היטב בידי ה"מנגנון" בהובלת ארצות הברית, שהוקם במסגרת הפסקת האש של נובמבר 2024. השאלה היא, כיצד לסייע במשימה החשובה ביותר – תמיכה

בצבא לבנון ביצירת מונופול מדינתי על הנשק – משימה שיוניפי"ל מעולם לא סייע בה באופן מהותי, למרות החלטות או"ם רבות שהטילו עליו בדיוק את התפקיד הזה.

ארכיטקטורות חלופיות והעדפות מתחרות

לאחר נסיגת יוניפי"ל, ממשלת לבנון [מעוניינת](#) בהמשך תמיכה זרה (רצוי מטעם האו"ם) כדי להבטיח משאבים ולגיטימיות, ובכך לחלוק בנטל האחריות על מדיניות שהיא מהססת ליישם. בדומה לכך, האו"ם [מעוניין](#) לשמר השפעה ונוכחות בלבנון, כפי שמעוניינות גם צרפת, איטליה ומדינות אירופיות נוספות.

ישראל, מצדה, מעדיפה לצמצם את הנוכחות הצבאית הבינלאומית בלבנון, בעיקר משום שכוחות זרים מגבילים את חופש הפעולה שלה נגד איומים שם. ישראל מתנגדת ספציפית לנוכחות או"ם, שכן הארגון הפגין בעקביות עוינות והטיה שיטתית נגדה. ירושלים מעדיפה תיאום ישיר עם צבא לבנון בחסות אמריקאית על פני קישור עקיף בתיווך האו"ם. **ושינגטון** מסכימה עם גישה זו, כפי שמעידים תנאי [הפסקת האש מ-2024](#) והדחיפה לסיום מנדט יוניפי"ל. השפל הנוכחי ביחסי ארצות הברית וישראל מול האו"ם ושחקנים אירופיים לא יקל על הגעה להסכמות עימם.

במקביל, **חזבאללה** מתנגד לכוחות זרים, אך ורק אם הם אפקטיביים. כשכוחות אלו אינם אפקטיביים, כמו יוניפי"ל, הארגון דווקא יוצא נשכר מנוכחותם כמגן אנושי מפני פעולה ישראלית וכמקור להטבות כלכליות. [ההתקפה האחרונה של חזבאללה](#) על סויר יוניפי"ל, שבה נהרגו [שני משקיפים צרפתיים](#), היא תזכורת טראגית לאופן שבו הארגון מנצל פריסות כאלו כמנוף לחץ על המדינות התורמות.

בעוד השחקנים בוחנים את צעדיהם הבאים, חשוב להתמקד בכך שכולם (למעט חזבאללה) שותפים ליעד מרכזי אחד: חיזוק צבא לבנון (צל"ב) כדי שיוכל לבסס ריבונות מדינתית ומונופול על הנשק. מרביתם גם מסכימים על הצורך בפירוק חזבאללה מנשקו, אולם חלוקים אשר להיתכנות המשימה ולאופן ביצועה. ממשלת לבנון השמיעה הצהרות נועזות בנושא, אך הביצוע שלה בפועל [היה מוגבל](#) עד כה. בהמשך הדרך, על מקבלי ההחלטות להבין כיצד לתאם – או לפחות למנוע חיכוך – (Deconflict) בין הערוצים הבאים:

- **האומות המאוחדות:** האו"ם יבקש ככל הנראה לשמר השפעתו הפוליטית המקומית באמצעות משרד המתאם המיוחד ללבנון (UNSCOL). הוא גם יחתור להמשיך את פעילותו שם באמצעות "קבוצת המשקיפים ללבנון (OGL)" של ארגון הפיקוח על שביתת הנשק של האו"ם (UNTSO), הפועלת כיום תחת יוניפי"ל. עם זאת, הסמכת משקיפים אלו או יחידות או"ם אחרות לפעול בלבנון בעידן שלאחר יוניפי"ל תחייב מנדט חדש ממועצת הביטחון, המותנה בהסכמת ארצות הברית.
- **אירופה ונאט"ו:** האיחוד האירופי וחלק מהמדינות החברות בו [דנים](#) באפשרות להקים משימות עצמאיות משלהם לאחר סיום מנדט יוניפי"ל. כל משימה כזו תחייב הזמנה רשמית מצד ממשלת לבנון; תיאום המשימה עם ישראל וארצות הברית יהיה חיוני אף הוא. הצעות להחלפת יוניפי"ל [בכוח של נאט"ו](#) אינן סבירות, שכן המיקוד הנוכחי של הברית – האיום הרוסי על אירופה – כבר מותח את יכולותיה עד קצה הגבול.
- **המנגנון בהובלת ארצות הברית:** מנגנון יישום הפסקת האש הנוכחי שהוקם ב-2024 מונהג על ידי ארצות הברית, בתמיכת צרפת, וכולל את לבנון, ישראל ויוניפי"ל. בפועל, המנגנון דחק את יוניפי"ל לשוליים על ידי יצירת פלטפורמה מועדפת לקישור, תיאום ושיתוף מידע בין צה"ל לצבא לבנון, הן כדי למנוע חיכוך ביניהם והן כדי לקדם את פירוז דרום לבנון. עם זאת, גל התקיפות האחרון של חזבאללה וממצאי צה"ל בלחימה חשפו פערים במאמצי הפירוז – חלקם נובעים ממגבלות היכולת של צבא לבנון ומהתחמקותו מהנחיות הממשלה לפרק את חזבאללה מנשקו, אך גם מכשלים בתהליכי הניטור והתיעוד של המנגנון עצמו.

המלצות למדיניות

יש לבחון את החלופות לתקופה שלאחר יוניפי"ל לפי תרומתן לביטחון ישראל-לבנון ולקידום תנאים לשלום עתידי ביניהן. המפתח להצלחה הוא ביסוס ריבונות לבנונית אמיתית, כשהמשול העיקרי הוא נשק חזבאללה – בעיה המוזנת על ידי התערבות איראנית, אשר שוב ושוב הפנתה נשק זה אל ישראל.

בסופו של דבר, הפירוז הוא תפקידה של ביירות. אף על פי שהממשלה וצבא לבנון סובלים מחוסר יכולת ורצון פוליטי, סיוע זר יכול לעזור באימון יחידות ייעודיות לטיפול בפירוק מנשק, לוחמה בטרור ואבטחת גבולות. במקביל, יש להשתמש

במנופים פוליטיים וכלכליים כדי לחולל שינוי מדיניות. עם זאת, טביעת הרגל המבצעית של תמיכה זרה זו צריכה להיות מינימלית – לא רק כדי להעצים את צבא לבנון, אלא כדי לשלול מחזבאללה מחסה ומנופי לחץ, תוך מקסום חופש הפעולה נגדו.

כיוון שהמנגנון בהובלת ארצות הברית כבר מתאם בין ישראל ללבנון, הוא נמצא בעמדה אידיאלית לסנכרן שחקנים נוספים (האו"ם, אירופה או שחקנים אזוריים). ניתן להזמין מדינות תורמות להשתתף באימון צבא לבנון ובמשימות ספציפיות בתחומי הנדסה, לוגיסטיקה וסיוע הומניטרי. בטווח המיידי, ניתן להתמקד בפרויקט פיילוט: אימון וציוד של יחידת עלית של צבא לבנון למשימות פירוק מנשק.

לאור המתח בינם לבין הנשיא טראמפ, האיחוד האירופי והאו"ם עשויים להתעקש על משימות צבאיות נפרדות. במקרה זה יש לדרוש מהם תיאום הדוק עם וושינגטון וירושלים, וארצות הברית תוכל להשתמש בזכות הווטו שלה כדי לעצב את פעילות האו"ם העתידית בלבנון.

בטווח הארוך, המנגנון האמריקאי יכול לשמש תבנית לארכיטקטורה עתידית, במודל **כוח המשקיפים הרב-לאומי (MFO)** בחצי-האי סיני, התומך בהסכם השלום בין ישראל למצרים מאז 1982. עקרונות ההצלחה של ה-MFO ברורים:

- **מנהיגות אמריקאית.**
- **מחויבות הכוח לבעלי העניין המרכזיים בלבד** (ישראל, מצרים וארצות הברית) ותמיכתם החזקה בו.
- **קישור אפקטיבי ואמון** בין הצדדים.
- **היעדר פוליטיזציה ובירוקרטיה** המאפיינות את האו"ם.

עקרונות אלו ניתן ליישם בלבנון כבר כעת, גם אם התנאים ליישום מלא של המודל עדיין רחוקים.

עד אז, ובמקביל לביסוס הארכיטקטורה בהובלת ארצות הברית, על ישראל לפעול לשיקום יחסיה עם אירופה ולקדם דיאלוג בנושא לבנון עם שחקניות מפתח דוגמת גרמניה, בריטניה, צרפת ואיטליה. למרות שפיוס מלא עשוי לארוך זמן, האפשרות שכוחות אירופיים יפעלו בלבנון מחייבת את ירושלים לקיים דיאלוג שוטף עם בירותיהם בנושאים מדיניים, צבאיים ומודיעיניים.

לבסוף, עד לעזיבת יוניפי"ל, על צה"ל לשפר דרמטית את התנהלותו כלפי כוחות האו"ם. בשנה האחרונה היו כוחות צה"ל מעורבים בעשרות תקריות חמורות, כולל עם נפגעים בקרב שומרי השלום. גם אם רובן הוסברו כטעויות, הן משקפות בעיות משמעותיות ומקצועיות – שלא לומר קוצר ראייה אסטרטגי המחריף את הנזק למעמדה הבינלאומי של ישראל.

© זכויות יוצרים: מכון וושינגטון למדיניות המזרח התיכון. [למאמר בגרסתו המקורית באנגלית.](#)

עורכי הסדרה: ענת קורץ ואלדד שביט.